

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ ПРОЕКТУ

Випуск №1, березень 2006 року

Проект «Регіональне врядування та розвиток» (РВР) розрахований на п'ять років (2005-2010 рр.) і здійснюється Канадським інститутом урбаністики (www.canurb.com), за фінансової підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку (www.acdi-cida.gc.ca). Проект впроваджується в Україні спільно з Асоціацією агенцій регіонального розвитку України (www.narda.org.ua) та Фондацією міжнародної освіти (www.fit.org) у Канаді. Проект покликаний сприяти залученню громадськості до управління на регіональному рівні, забезпечуючи громадянам і громадам можливості для формування спільного майбутнього та спрямування регіону на шлях сталого розвитку. Проект працює на декількох рівнях. Він передбачає надання допомоги щодо зміцнення політики регіонального розвитку в країні шляхом надання консультацій Міністерству економіки та ознайомлення із напрацюваннями в інших країнах Європи та Північної Америки. Проект надає підтримку двом пілотним областям, а саме – Запорізькій та Закарпатській – з метою ініціювання в них основаних на принципі участі процесів, що мають забезпечити реальну участь громадянського суспільства у процесах планування та ухвалення рішень на регіональному рівні. Проект сприяє формуванню відкритих, відповідальних та дієвих органів влади на регіональному рівні, що реагують на потреби громадян і застосовуватимуть стратегічний підхід до досягнення цілей розвитку. Досвід, нагромаджений у двох пілотних областях має стимулювати формування модельних підходів до ефективного управління в Україні й відповідно, визначати політику і практику країни в майбутньому.

Canadian
URBAN
Institute

Канадський інститут урбаністики (КІУ) – це неприбуткова організація, діяльність якої спрямована на покращення якості життя в урбанізованих районах Канади та в інших країнах світу. Як провідний канадський інтелектуальний центр у сфері розвитку міст, КІУ об'єднує експертів з різних дисциплін з тим, щоб об'єднати людей, фінансові ресурси та ідеї з метою побудови сильних громад та конкурентноспроможних урбанізованих районів. Як незалежна аполітична установа, КІУ докладає максимум зусиль для вдосконалення процесів формування політики, врядування та управління міськими регіонами шляхом забезпечення глибшого розуміння проблем міст.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО ВРЯДУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Головним завданням першого року реалізації проекту РВР було **вивчення та оцінювання потреб** двох пілотних областей та Міністерства економіки України. Проект залучив українських фахівців до проведення дослідження й оцінювання ситуації у сфері регіонального врядування й розвитку в Україні взагалі та в низці областей зокрема. Це дослідження передбачало аналіз чинної системи регіонального врядування в Україні та визначення тих **найважливіших інституційних питань** у сфері регіонального врядування, що здатні забезпечити відчутні рішення у коротко- та довготерміновій перспективі, враховуючи реформаторські тенденції нової влади в Україні. Далі подано стислий опис висновків цього дослідження.

Поліпшення системи врядування на регіональному рівні вимагає переходу **від 'управління' до 'врядування'**, а також активного залучення громадян до процесів управління. Для забезпечення такого переходу необхідні постійні механізми для поліпшення професійних та управлінських якостей державних службовців і виборних посадовців. Окрім зазначених навчальних потреб, існує очевидна потреба в **сучасній регіональній політиці**, основаній на децентралізованій системі місцевого та регіонального самоврядування. Реформи, що проводились протягом перших десяти років української незалежності не призвели до істотного прогресу у створенні такої стратегії, яка сприяла б зміцненню здатності країни до розв'язання нагальних соціальних та економічних проблем.

Однак, із прийняттям **“Концепції державної регіональної політики” (КДРП)**, затвердженої Ука-

зом Президента України від 25 травня 2001 року, стало можливим сформувати дієву регіональну політику. Нині основні напрями державної регіональної політики на національному рівні визначено у довготерміновій перспективі. Їхньою головною метою є створення умов для динамічного і збалансованого соціально-економічного розвитку в Україні та її регіонах, підвищення рівня життя, підтримка соціальних стандартів, гарантованих державою кожному громадянину, незалежно від місця проживання, та забезпечення дієвих механізмів для заохочення зусиль місцевої виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та громадськості з метою прискорення темпів регіонального розвитку.

Головною метою КДРП є впровадження методів стратегічного програмування у політику регіонального розвитку на центральному та регіональному рівнях. Як наслідок, Уряд України підготував проект (концепцію) **“Державної стратегії регіонального розвитку” (ДСРР)**. У проекті ДСРР визначено стратегічні цілі та довготермінові пріоритети державної регіональної політики, а також методи її впровадження. Поліпшено також правову базу стратегії регіонального розвитку. У вересні 2005 року було прийнято “Закон про стимулювання регіонального розвитку”. Цим законом визначено правові, економічні та організаційні принципи впровадження державної регіональної політики, стимулювання регіонального розвитку та подолання депресивності регіонів. З прийняттям цього закону та ДСРР регіональна політика в Україні зробила ще один важливий крок у напрямі політичного розвитку та пристосування законодавства України до європейських стандартів і норм. Створено правову базу для

того, щоб держава могла розпочати виконання необхідних заходів для задоволення потреб її громадян у всіх регіонах.

Однак, лишаються не усунутими **основні перешкоди** для успішного впровадження ДСРР. По-перше, інституційна спроможність національних та регіональних владних структур не відповідає рівню складності необхідних реформ. По-друге, існує потреба у створенні обґрунтованих стратегій розвитку для всіх областей України. Існуючі стратегії є недостатніми для вирішення проблем, з якими стикаються українські регіони. По-третє, залучення громадськості до процесів розроблення регіональних стратегій є недостатнім, особливо на обласному рівні. Основними передумовами успішного та ефективного впровадження стратегії регіонального розвитку є широкі громадські консультації з метою визначення основних пріоритетів розвитку.

Спираючись на висновки, зроблені у перебігу цього первинного дослідження, проект залучив експертів з України, Канади, Центральної та Східної Європи з метою подальшого вивчення системи фінансування на суб-національному рівні та інституційних умов в Україні, а також досвіду країн Центральної та Східної Європи (ЦСЕ) у сфері регіонального розвитку. Звіти, складені за результатами цих досліджень, допомогли проекту визначити конкретні прогалини в системах регіонального врядування й фінансування, та перевірити придатність різних процесів та систем, що діють в країнах Центральної та Східної Європи, до застосування в умовах України.

Проект РВР також залучив українських експертів до проведення базових досліджень проблем **регіонального врядування та розвитку**, а також проблем **гендеру та молоді, громадянського суспільства та ситуації у сфері захисту навколишнього середовища** на національному рівні. Експерти зібрали первинні та вторинні дані, визначили стан справ в Україні у зазначених областях і подали рекомендації стосовно того, як проект РВР може сприяти досягненню Україною прогресу у вирішенні проблем у сфері врядування, розвитку, гендеру / молоді, захисту довкілля, а також залучення громадськості / громадянського суспільства до роботи органів влади.

І нарешті, проект РВР залучив українських експертів у кожній з пілотних областей до проведення **регіональних базових досліджень** з аналогічних питань на рівні кожної пілотної області. У звітах регіонального рівня у кожній з пілотних областей визначено основні проблеми розвитку й сильні сторони, а також рівень інституційної спроможності відповідних органів влади та громадянського суспільства до участі в процесі стратегічного планування, яким чином різні сегменти суспільства інтегровані в роботу органів влади, які найважливіші екологічні проблеми існують в області і який вплив забезпечили розроблені раніше стратегічні плани для регіону.

ВІДПОВІДЬ ПРОЕКТУ НА ВИЗНАЧЕНІ ПОТРЕБИ

Протягом наступних чотирьох років проект РВР планує надавати допомогу у вирішенні зазначених проблем на національному рівні та у двох пілотних областях (Закарпатській та Запорізькій), а згодом – застосувати нагромаджений досвід в інших областях України. Передбачається забезпечити досягнення цієї мети шляхом реалізації трьох компонентів проекту: надання консультацій центральним органам виконавчої влади та налагодження діалогу “центр-регіон” та “регіон-регіон”, розбудова інституційної спроможності та планування за участі громадськості.

Метою компонента “**Надання консультацій центральним органам виконавчої влади та налагодження діалогу “центр-регіон” та “регіон-регіон”**” є надання підтримки у сфері розроблення та впровадження політики регіонального врядування та розвитку шляхом консультування представників Міністерства економіки щодо практичних наслідків вибору тих чи інших варіантів дій у сфері регіонального врядування та розвитку. Цей компонент також сприятиме підвищенню обізнаності зацікавлених сторін проекту з програмою реформ. Заходи в межах цього компонента включатимуть аналіз політики та складання рекомендацій, проведення форумів з питань регіонального врядування та розвитку тощо.

Метою компонента “**Розбудова інституційної спроможності**” є підвищення управлінського та операційного потенціалу, а також потенціалу із планування обласних державних адміністрацій та органів регіонального самоврядування у двох пілотних областях та підвищення їхньої здатності до залучення громадянського суспільства до справ регіонального розвитку. Пілотним областям буде надано підтримку з метою формування інституційної структури, яка дасть їм змогу ефективніше досягати цілей, визначених у ДСРР, та виконувати нові обов’язки. Мета цього компонента також полягає у підвищенні професійної кваліфікації працівників міністерства з питань, пов’язаних із регіональним розвитком, включаючи методи впровадження рекомендацій проекту РВР, що стосуються політики регіонального врядування та розвитку і проведення реформ. У рамках заходів, передбачених цим компонентом, заплановано провести оцінювання потреб у сфері розбудови потенціалу, організувати навчальні поїздки, дослідницькі місії та навчальні обміни з Канадою, країнами Центральної та Східної Європи тощо.

Метою компонента “**Планування за участі громадськості**” є надання підтримки у розробленні модельних підходів до процесів планування за участі громадськості шляхом сприяння формуванню інтегрованих стратегій розвитку та відповідних планів дій у двох пілотних областях, а також забезпечення заходів у сфері навчання та передавання ноу-хау на підтримку впровадження зазначених планів.

Заходи в межах цього компонента включатимуть оцінювання найважливіших питань, підготовку базових досліджень та надання підтримки у складанні та впровадженні стратегічних планів і планів дій у пріоритетних сферах.

ЗАХОДИ ПЕРШОГО РОКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

Регіональні форуми. Проект РВР провів першу низку регіональних форумів у Запоріжжі та Ужгороді з метою залучення зацікавлених сторін до обговорення нинішнього стану справ у сфері регіонального врядування та розвитку в пілотних областях, щоб зрозуміти проблеми й потреби місцевих учасників проекту та виділити сфери, в яких проект може надати допомогу, а також продемонструвати, які вигоди стратегічне планування за участі громадськості забезпечило в регіонах Центральної та Східної Європи.

Міжрегіональний форум. Після регіональних форумів, проект РВР провів свій перший міжрегіональний форум, покликаний започаткувати оснований на принципі участі діалог між учасниками обласного та національного рівня, спрямований на сприяння розвитку в Україні демократії, врядування та розвитку на рівні областей; впровадженню досвіду Канади та Європи; та обговоренню розробленої урядом стратегії регіонального розвитку.

Семінари зі стратегічного планування.

В межах проекту було проведено чотири цикли семінарів зі стратегічного планування для представників обласних органів влади, організацій громадянського суспільства та інших зацікавлених сторін. На цих семінарах фахівці з Канади та Литви поділилися з учасниками своїм досвідом у сфері стратегічного планування. Учасники визначили пріоритетні для кожної області потреби щодо стратегічного розвитку, а також склали проект ідеальної організаційної структури за якої регіональний стратегічний розвиток виконуватиметься у пілотній області результативно.

Семінар щодо досвіду країн Центральної та Східної Європи у сфері регіональної політики.

В межах проекту РВР було організовано семінар для працівників Міністерства економіки та інших учасників з метою ознайомлення з досвідом країн Центрально- та Східноєвропейського ре-

гіону у вирішенні питань регіонального розвитку, на якому фахівці з Угорщини та Польщі пояснили, як в їхніх країнах відбувалися процеси децентралізації та розроблення регіональної політики. Подальший активний діалог з працівниками Міністерства економіки дав змогу пов'язати досвід Угорщини та Польщі з особливостями регіонального врядування та розвитку в українському контексті.

З інформаційними матеріалами про форуми та семінари можна ознайомитись на нашому Web-сайті за адресою www.rgd.org.ua.

ІСТОРІЯ УЧАСТІ КІУ У ПРОЦЕСАХ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ЗА УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У КРАЇНАХ ЦСЄ

Після завершення першого року реалізації проекту дві пілотні області проекту РВР – Закарпатська та Запорізька – готові до ініціювання **процесів стратегічного планування за участі громадськості**, що мають на меті розроблення **стратегій регіонального розвитку**. Декого, можливо, здивує, чому процеси планування передбачено ініціювати знову, адже в обох областях уже є розроблені раніше стратегічні плани. Втім, хоча наявні плани в Запоріжжі та Закарпатті – це чудові технічні документи, їм бракує основної складової, необхідної для успішного впровадження – **громадської участі**. Головною метою проекту РВР є залучення до процесу планування мешканців Закарпатської та Запорізької областей аби гарантувати, що експерти мають достатню інформацію стосовно повсякденних реалій життя й праці в області, й що громадськість відчуває себе причетною до розроблення зазначеної стратегії й підтримуватиме її у довготерміновій перспективі, а також, що загальний напрям – поліпшення якості життя у громаді – не втрачено серед технічних деталей процесу планування.

Завдяки залученню громадян на ранніх етапах розроблення стратегій через визначення та уточнення пріоритетів, аналіз та оцінювання ресурсів, а також оцінювання концепцій і альтернативних рішень, нові стратегії регіонального розвитку для областей будуть **ефективнішими, прозорішими та інновативнішими**. І що важливіше, громадськість з більшою готовністю сприйматиме складні рішення й компроміси, відображені у цих стратегіях, бо її думку буде враховано, починаючи з перших етапів процесу ухвалення рішень. Залучення громадян до цього процесу не виключає і жодним чином не зменшує ролі фахівців, посадовців і представників різних інституцій. На-

томість рішення, що ухвалюються із залученням та за підтримки громадян характеризуються вищою легітимністю порівняно з рішеннями, ухваленими урядом. Наявність такої легітимності означає, що стратегію області буде легше впроваджувати і вона з вищим ступенем імовірності зможе досягти своєї загальної мети – **поліпшення якості життя для громади**.

Проект РВР покликаний полегшити ці основані на принципі участі процеси стратегічного планування шляхом зміцнення здатності представників виконавчої влади до реалізації цих процесів та здатності громадянського суспільства до участі в них шляхом ознайомлення зацікавлених сторін з прикладами найкращої практики у країнах Європи та Канаді, а також нагромадження досвіду виконання функцій фасилітаторів, проведення громадських консультацій та оцінювання потреб. Канадський інститут урбаністики має більш як **десятирічний досвід** заохочення й підтримки таких основаних на принципі участі процесів. Нещодавно в Боснії, КІУ започаткував ініціативу зі стимулювання ефективного управління шляхом підтримки процесів децентралізації і регіонального розвитку в Боснії та Герцеговині. КІУ надавав технічну підтримку і реалізував програму навчання для кантону (регіону) Тузла та 13 його органів влади муніципального рівня в таких сферах як стратегічне планування, економічний розвиток, залучення громадськості, управління проектами та концепції управління нерухомим майном. Цей проект спонукав кантон Тузла ініціювати нові основані **на участі громадськості підходи до планування**, в основу яких були покладені концепції, засвоєні у процесі виконання заходів проекту, а також досягти **місцевого консенсусу** щодо необхідності розроблення кантонального стратегічного плану.

Окрім проекту в Боснії та Герцеговині, КІУ співпрацює з місцевими партнерами у країнах Балтії, Словаччині, Польщі, Чеській республіці та Угорщині, де було досягнуто певних успіхів у залученні громадськості до процесу планування та ухвалення рішень, тим самим сприяючи зміцненню здатності місцевих та регіональних органів влади і громадян вирішувати проблеми, пов'язані з **децентралізацією**, впроваджувати **міжнародні приклади найкращої практики у сфері врядування**, і стимулювати **сталий економічний**

розвиток. Експерти та фахівці-практики з Литви, Угорщини, Польщі та Словаччини уже відвідували Україну, щоб поділитися своїм досвідом і знаннями з нашими українськими колегами. З допомогою проекту РВР експерти з країн Центральної та Східної Європи і надалі продовжуватимуть ділитися своїми знаннями та досвідом із Закарпаттям та Запоріжжям, допомагаючи у розробленні їхніх стратегій регіонального розвитку.

ПЛАН ЗАХОДІВ ДРУГОГО РОКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ

- Провести зустрічі з учасниками проекту, присвячені **перегляду звітів за результатами базових досліджень**, оцінити їх та обговорити, яким чином, відзначені в них потреби можна задовольнити за допомогою проекту РВР.
- Провести з участю українського експерта з фінансових питань круглий стіл з проблем **фіскальної децентралізації** в Україні, обговорити результати його дослідження української системи фінансування на субнаціональному рівні та з'ясувати, як проект РВР може допомогти у вирішенні проблем, що існують у цій сфері.
- Здійснити **навчальний візит до Канади** для посадовців Міністерства економіки та обласних органів виконавчої влади, ознайомити його учасників з досвідом канадських регіонів Ватерлоо й Ніагара, міст Гамільтон, Гелф, Торонто й Оттава, принципами врядування в Канаді та роллю регіональних, провінційних і національних органів влади у процесах стратегічного планування та економічного розвитку.
- Провести семінари з питань **регіонального розвитку** для всіх учасників проекту з метою зміцнення їхнього потенціалу у сферах вирішення проблем, визначених протягом першого року реалізації проекту.
- Провести семінари з питань стратегічного планування, включаючи семінар з "тренінгу для тренерів", присвячений **методологіям стратегічного планування**, для ознайомлення українських фахівців та учасників з міжнародним досвідом у сфері планування і підвищення здатності учасників до активної участі в процесі планування.
- Провести семінари з розроблення **комунікаційної стратегії та стратегій залучення громадськості** з метою допомоги органам влади обласного рівня у розробленні власної стратегії й забезпечити дієве представництво організацій громадянського суспільства та врахування їхніх потреб у регіональному процесі планування.
- Здійснити візити до Закарпаття й Запоріжжя за участю посадовців **канадських регіонів** Ватерлоо та Ніагара і міста Гамільтон для обміну досвідом у сфері регіонального розвитку й планування.
- Провести в кожній з пілотних областей заняття з **формування бачення майбутнього**, на яких в ролі фасилітаторів мають виступити українські та міжнародні експерти, з метою визначення головного напрямку розроблення регіонального плану в кожній з областей.
- Створити в обох пілотних областях **Ради регіонального розвитку**, покликани координувати процес стратегічного планування шляхом забезпечення представництва в них широкого кола зацікавлених сторін.
- Скласти **аналітичні звіти** у сфері надання допомоги депресивним регіонам, звіти щодо методології моніторингу та оцінювання та щодо фінансової підтримки регіонального розвитку з метою забезпечення Міністерству економіки практичних інструментів у зазначених сферах.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ ПРОЕКТУ РВР

Контактна інформація у Канаді

Канадський інститут урбаністики
555 Річмонд Стріт Вест, офіс 402, а/с 612
Торонто, Онтаріо, Канада M5V 3B1
Тел.: 1-416-365-0817
Факс: 1-416-365-0650
E-mail: cui@canurb.com
Web: www.canurb.com

Контактна інформація у Києві

Київський офіс проекту
Вул. Трьохсвятительська, 3, офіс 60
Київ, 01001, Україна
Тел.: 380-44-390-7087
Факс: 380-44-278-0714
E-mail: info@rgd.org.ua
Web: www.rgd.org.ua

Контактна інформація у Запоріжжі

Запорізький офіс проекту
Пр. Леніна, 164, офіс 730а
Запоріжжя, 69107, Україна
Тел./факс: 380-61-228-1536
E-mail: ilekh@canurb.com

Контактна інформація в Ужгороді

Закарпатський офіс проекту
Вул. Швабська, 71 А, офіс 8
Ужгород, 88018, Україна
Тел./факс: 380-312-67-9095
E-mail: nnosa@canurb.com

Докладнішу інформацію про досягнуті результати, а також майбутні події та заходи проекту можна знайти на нашому web-сайті за адресою: www.rgd.org.ua.